

Åtgärdsinventering land
inom
Ekeshultsåns
avrinningsområde till Immeln

2013-02-27

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Administrativa uppgifter

Beställare

Beställarens namn: Östra Göinge kommun
Adress: Storgatan 4
280 60 Broby
Kontaktperson: Lina Rosenstråle, Miljöstrateg
Telefon: 044 – 775 61 43
E-mail: lina.rosenstrale@ostragoinge.se
Organisationsnummer: 212000–0860

Utförare

Utförarens namn: Naturvårdsingenjörerna AB
Adress: Gulastorp 7720
281 92 Hässleholm
Kontaktpersoner: Tuve Lundström
Telefon: 0451-495 90
Fax: 0451-495 95
Mobil: 0709 10 39 13
E-mail: tuve.lundstrom@naturvard.nu
Organisationsnummer: 556560–8535

Sammanfattning

Denna rapport är finansierad av LEADER, som har som mål att främja lokal gränsöverskridande utveckling. Rapporten utgör en del i projektet *Rädda Immeln* tillsammans med rapporterna *Statusbeskrivning av Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln* och *Inventering av ytvatten inom Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln*, som finansierats av LOVA (Lokala vattenvårdsprojekt).

Syftet med åtgärdsinventering land är att visa på de verksamheter som bedöms kunna påverka vattenkvaliteten och flöden inom avrinningsområdet. Vidare undersöks vilka olika typer av värden som finns inom området idag. Dessa ska belysas och om möjligt förstärkas. Utöver detta lämnas åtgärdsförslag på hur befintliga värden kan bevaras samtidigt som nya skapas. Tillsammans ska detta främja en lokal hållbar utveckling.

Av det totala avrinningsområdets yta bedöms (utifrån nya höjdkurvor) 44,1% finnas inom en nivåskillnad på mindre än 2 m från en vattenyta i å, bäck, dike, sjö eller gyl. Sådana områden kallas påverkansområden eftersom risken för påverkan på vatten från verksamheter är som störst här. Den största delen av påverkansområdena består av skog och mossar. Här finns även ca 6,4 % ha kalavverkade ytor och ca 8,1 % jordbruksmark.

Av den totala vattendragslängden i terrängkartan bedöms ca 39,5 % sakna någon form av skyddszon utifrån flygbildstolkningar. På ca 20,3 % av sträckorna bedöms det finnas en smal skyddszon och på resterande ca 40,2 % finns någon form av bredare skyddszon. Grovt räknat saknar därmed ca 60 % av vattendragens sträckor fullgoda skyddszoner. En stor del av de områden som saknar skyddszoner utgörs av diken genom myrmarker. Just utdikning av myrmarker är en av orsakerna till de bl.a. ökande färgtalen i vattenförekomsterna nedströms.

Inom och utanför påverkansområdena finns totalt 17 identifierade MIFO-objekt, 6 äldre icke aktiva deponier, 4 B-verksamheter och 6 C-verksamheter. Vidare finns det 4 jordbruksanläggningar med mer än 50 ha spridningsareal som bedriver delar av sin verksamhet inom påverkansområdet. Utöver detta finns det även ett antal gårdar med mindre spridningsarealer. Kännetecknande för jordbruksanläggningarna i området är att de har nötdjur och marker för bete samt slätter.

Inom påverkansområdet finns även ett antal enskilda avlopp med skiftande status. I de sydliga delarna av Ekeshultsån finns ett mindre vattenkraftverk. Kalkdoserare finns vid två punkter och Hjertasjön sjökalkas regelbundet.

Syftet med att bevara och utveckla de värden som finns inom avrinningsområdet är i linje med bland annat planprogrammet tätortsnära natur som syftar till att varaktigt skydda och förvalta de för naturvård och friluftsliv mest värdefulla tätortsnära områdena. Inom området finns även ett antal nyckelbiotoper och andra skyddsvärda miljöer.

Andra befintliga värden som finns i området är, förutom stora sammanhängande naturområden, även tillgångar som fiskevatten, badplatser, delar av skåneleden, lokala vandringsleder, ridleder, cykelleder, kanotleder, vindskydd, vandrarhem, fornminnen, kulturresevat, gamla byggnader, konstsmiden och stenbrott.

Åtgärdsförslag presenteras med syfte, utöver att skydda och stärka befintliga natur- och kulturvärden, även till att förbättra områdets tillgänglighet och marknadsföring. Vidare ska nya värden skapas som kan bindas samman med befintliga. Samtliga delar är viktiga för att främja lokal gränsöverskridande utveckling och är bland annat starkt kopplade till planprogrammet tätortsnära natur. En viktig aspekt är att få människor att röra sig i och besöka området.

Förslagna åtgärder är skapande av hänsynszoner/kvalitetszoner, våtmarker, restaurering av myrmarker, marknadsföring, vandringsleder, utökad kollektivtrafik, natur- och kulturbuss, geocaching, informationstavlor, utbildningspaket till grundskolor, samarbete med Naturbruksgymnasiet i Osby, främjande av forskning samt ekoturism och guidade turer

Åtgärdsförslagen är inte rangordnade eller prioriterade i en någon speciell ordning. Många av förslagen bör dock genomföras parallellt eller i en turordning för att få öka chanserna till lyckat utfall. Ett exempel på detta är området kring visningssträckan och Örnäs kulturreservat. Det kvittar hur bra värden det finns och skapas i området om det inte är någorlunda lättillgängligt för allmänheten och om informationen inte sprids. Av samma anledning är det relativt ointressant att skapa ökad tillgänglighet till ett besöksmål som inte är ”färdigt” för besökare. Detta kan tvärtom verka kontraproduktivt om det ger ett dåligt resultat.

Åtgärder som syftar till att bevara och förbättra befintliga naturvärden är av extra stor vikt. Detta eftersom att en stor del av attraktionen grundar sig på den allmänna bilden av området kring Ekeshultsån och Immeln som ett av Skånes största vildmarksområde.

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
2	Syfte	7
3	Metod och definitioner	9
4	Områdesbeskrivning hela avrinningsområdet.....	10
4.1	Påverkansområden kring vattenlinje	10
4.2	Avrinningsområden.....	14
4.3	Markanvändning	15
4.4	Geologi och grundvatten.....	15
4.5	Skogsbruk	16
4.6	Jordbruk.....	16
4.7	Myrmarker	16
4.8	Natur, kultur, fritid och sevärdheter	17
4.8.1	Planer och Program	17
4.8.2	Nyckelbiotoper, biotopskydd och rödlistade arter	18
4.8.3	Kulturmiljöer	18
4.8.4	Strandskydd	19
4.8.5	Djurskyddsområden.....	19
4.8.6	Kortfiskevatten	20
4.8.7	Sammanställning sevärdheter och besöksmål.....	21
4.8.8	Logi	24
4.8.9	Badplatser	25
4.9	Områdets tillgänglighet	25
4.9.1	Skåneleden	25
4.9.2	Kanotled	25
4.9.3	Cykelstråk och leder.....	25
4.9.4	Ridled	26
4.9.5	Allmänna kommunikationer.....	26

5	Områdesbeskrivning delavrinningsområden	27
5.1	Inloppet i Immeln	27
5.2	Utloppet av Farlången	28
5.3	Mynnar i Vielången	28
5.4	Utloppet av Vielången	29
5.5	Inloppet i Vielången	29
5.6	Mynnar i Skräbeån	30
5.7	625521–140735	31
5.8	626176–141016	32
6	Åtgärdsförslag	33
6.1	Hänsynszoner /kvalitetszoner	33
6.2	Våtmarker	34
6.3	Restaurering myrmarker	34
6.4	Marknadsföring	34
6.5	Vandringsleder	35
6.6	Utökad kollektivtrafik	35
6.7	Natur- och kulturbuss	35
6.8	Geocaching	35
6.9	Informationstavlor	36
6.10	Utbildning grundskolor	36
6.11	Utbildning Naturbruksgymnasiet i Osby	36
6.12	Forskning	36
6.13	Ekoturism och guidade turer	37
7	Referenser	38

1 Inledning

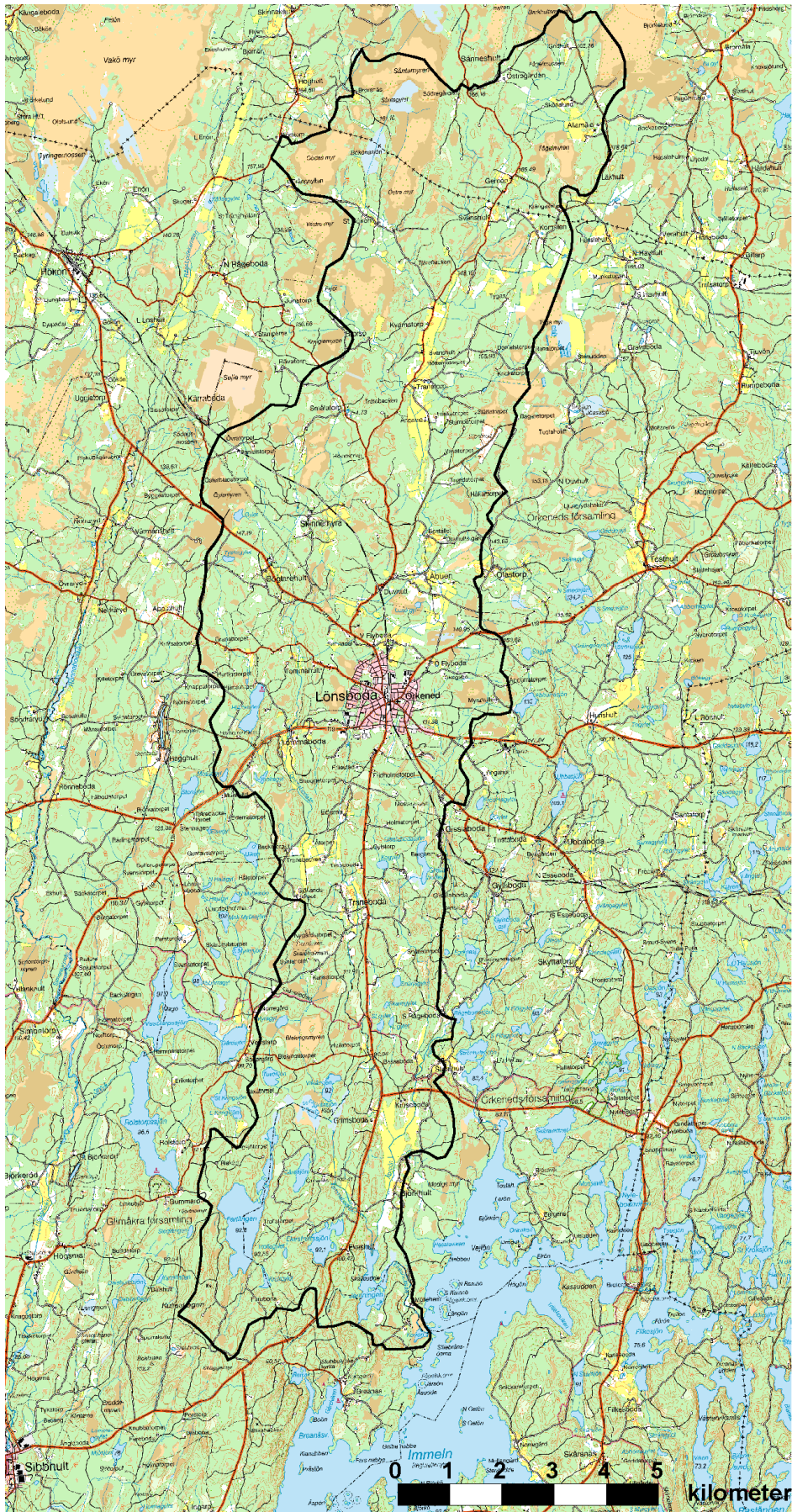
Denna rapport är finansierad av LEADER och får, tillsammans med dokumentation och fotografier, användas och spridas av Länsstyrelsen och andra aktörer. LEADER syftar primärt till att främja lokal gränsöverskridande utveckling. Rapporten utgör en del i projektet *Rädda Immeln* tillsammans med rapporterna *Statusbeskrivning av Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln* och *Inventering av ytvatten inom Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln*, som finansierats av LOVA (Lokala vattenvårdsprojekt).

En översikt av Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln visas i figur 1 på nästa sida.

2 Syfte

Syftet med denna inventering är bland annat att visa på de landverksamheter som bedöms kunna påverka vattenkvaliteten och flödet i Ekeshultså, samt dess biflöden, sjöar och gyl. Till redovisade verksamheter med potentiell påverkan presenteras åtgärdsförslag sist i rapporten.

Vidare undersöks vilka olika typer av värden som finns inom avrinningsområdet idag. Detta är t.ex. kulturmiljöer, fornminnen och vandringsleder. Värdena ska belysas och om möjligt förstärkas. Utöver detta lämnas förslag på både nya och befintliga värden som kan hjälpa till att gynna den lokala utvecklingen och samtidigt skapa hållbarhet.

Figur 1 visar på en översikt av Ekeshultsåns avrinningsområde (svart linje) till Immeln

3 Metod och definitioner

Information om landverksamheter har främst inhämtats från föreningar, kommunerna (GIS-skikt mm), Länsstyrelsen i Skåne, Skåne Nordost, Turistinformation Osby samt flygbilder.

Utifrån flygbilder, med inlagda höjder från GRID2+ (ny nationell detaljinscanning av höjdnivåer), har områden inom 2 m höjdskillnad från vattenförekomsters kanter markerats i karta (presenteras i figur 2, 3 och 4). Inom nivåskillnaden <2 m från en vattenförekomst bedöms risken för påverkan på vattnets kvalitet, volymer och flöden att vara som störst. De områden som finns inom detta avstånd från vattenförekomsterna kallas i denna rapport för *påverkansområden*.

Flygbildstolkningar har använts för bedömning av hur stor del av påverkansområdena som utgörs av föryngringsytor genom kalavverkning. Nyavverkade ytor utgör en stor risk för urlakning av bland annat humusämnen. Från flygbilden har relativt nyavverkade (max 3 år gamla) områden identifierats och kallas för *kalhyggen*. Äldre kalhyggen, som är nyplanterade eller håller på att växa igen naturligt, har inte betraktats som kalhyggen eftersom urlakning från marken med ny vegetation bedöms ha avtagit.

Vidare har vattendragens totala längd uppskattats och ritats ut enligt blåa linjer i terrängkartan. Utifrån flygfoton har sedan bedömning utförts för alla delar av vattendragen om det finns skyddszon, smal skyddszon eller om skyddszon saknas helt. För att klassas som *skyddszon* har det krävts inslag av lövträd inom ett avstånd på minst 10 m på båda sidor av vattendraget. Med *smal skyddszon* avses enstaka lövträd som utgör en zon som är smalare än 10 m på ena eller båda sidorna av vattendraget. Med *avsaknad av skyddszon* avses sträckor utmed vattendragen där inga lövträd finns och där inget skydd finns mellan markanvändningen och vattendraget. Diken genom mossmark räknas därmed också som sträckor där skyddszoner saknas. Områden där vattendragen går genom granskog utan inslag av lövträd har också klassats som att skyddszon saknas. Skillnad mellan lövträd och granskog har på en del sträckor varit svår att avgöra utifrån flygfoton. Inga skyddszoner har bedömts för strandlinjen kring sjöar och gyl. Skyddszoner är också viktiga här, men redovisas inte i denna rapport. Generellt sett är dock avsaknaden av skyddszoner vanligast utmed rätade vattendrag/diken genom skogs-, jordbruks- och myrmarker.

Från terrängkartan har arealerna av jordbruksmarker inom påverkansområdet tagits fram och markerats i karta.

Utöver detta redovisas även de kända MIFO-objekt, B- och C-verksamheter, jordbruksanläggningar (med större spridningsreal än 50 ha), äldre kända deponier samt punkter för sjökalkning och kalkdoserare som finns inom avrinningsområdet.

Resultat för hela avrinningsområdet presenteras i kapitel 4 och resultat för respektive delavrinningsområde presenteras i kapitel 5. I kapitel 4 redovisas även de värden som finns i form av sevärdheter, badplatser, vandringsleder mm. som finns i och kring hela avrinningsområdet.

4 Områdesbeskrivning hela avrinningsområdet

4.1 Påverkansområden kring vattenlinje

Av det totala avrinningsområdets area på ca 10 777 ha har 44,1 %, eller motsvarande 4 748 ha bedömts finnas inom en nivåskillnad på <2 m från en vattenyta i å, bäck, dike, sjö och gyl (se tabell 1 samt figur 2, 3 och 4). Inom detta påverkansområde finns det ca 302 ha kalhyggen som saknar skyddande markvegetation enligt flygfoto. Vidare finns det ca 385 ha jordbruksmark inom påverkansområdet. Jordbruksmarken utgör ca 3,6 % av det totala avrinningsområdet, eller 8,1 % av påverkansområdet. Huvuddelen av påverkansområdet består av skogsmark med inslag av mossar.

Tabell 1 visar på arealer för hela avrinningsområdet, påverkansområde inom 2 m från vattenyta samt områden med kalhygge och jordbruksmark inom påverkansområdet. Vidare redovisas den totala vattendragslängden samt sträckor med smal eller avsaknad av skyddszon. Delareor redovisas både som del av hela avrinningsområdet och som del av påverkansområdet. Delsträckor visas som del av hela vattendragslängden.

Hela avrinningsområdet	Yta (ha)	Del hela avr. omr.	Del påverk. omr.
Områdets area	10 777	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	4 748	44,1 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	302	2,8 %	6,4 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	385	3,6 %	8,1 %
	Längd (m)		
Vattendragslängd	187 345	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	74 030	39,5 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	38 092	20,3 %	
Skyddszon	75 223	40,2 %	

Den totala vattendragslängden inom avrinningsområdet har mätts till 187 345 m och av denna längd bedöms ca 39,5 %, eller 74 030 m, saknar någon form av skyddszon. På 20,3 % av sträckorna, eller 38 092 m, bedöms det finnas en smal skyddszon. På resterande delar, dvs. 40,2 % eller 75 223 m, finns någon form av bredare skyddszon.

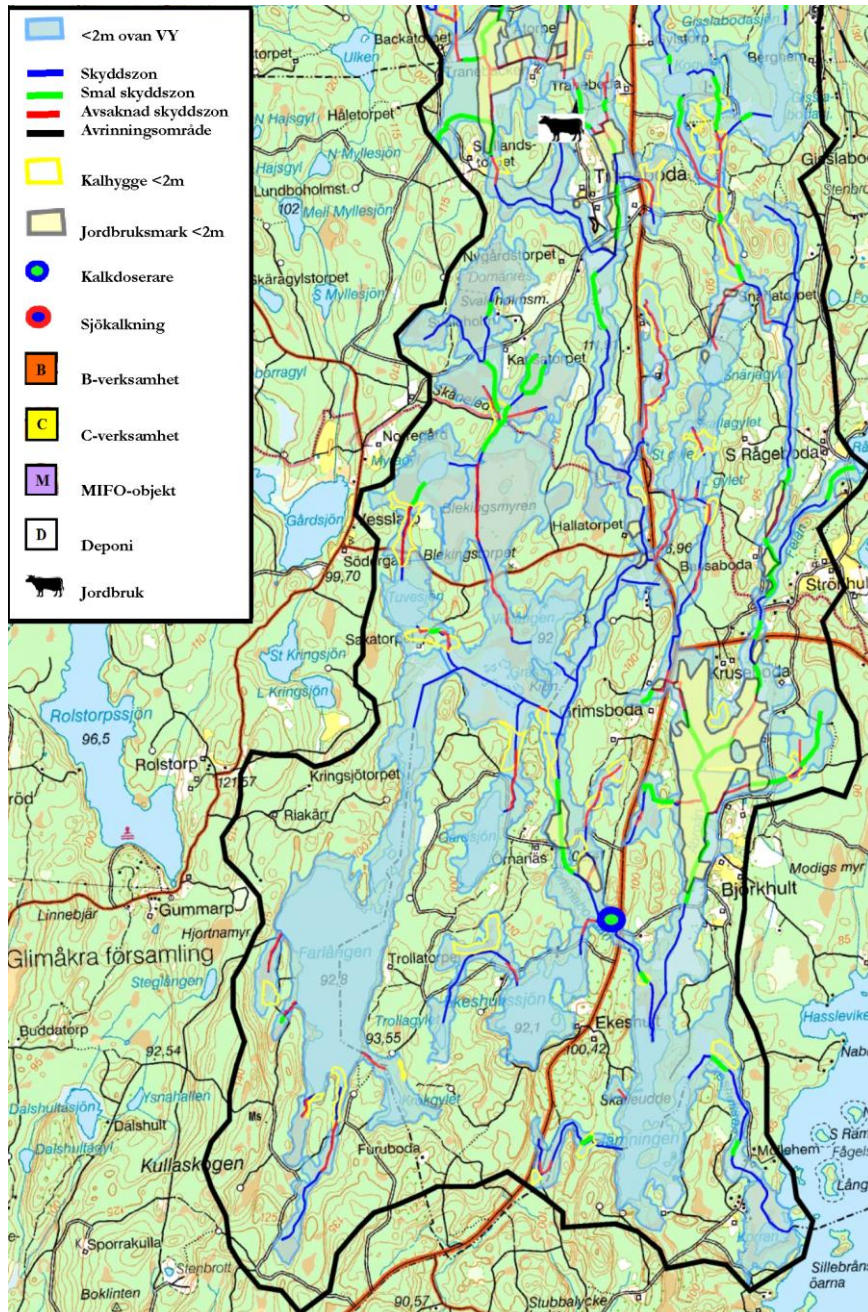
Grovt räknat saknar därmed ca 60 % av vattendragens sträckor fullgoda skydds zoner.

Inom avrinningsområdet finns 17 identifierade MIFO-objekt, varav 5 finns inom påverkansområdet. Vidare finns det 4 B-verksamheter och dessa utgörs av bergtäkt, ytbehandling av metaller, avloppsreningsverk och torvtäkt. Av dessa finns avloppsreningsverket och torvtäkten inom påverkansområdet. Det finns även 6 C-verksamheter och dessa utgörs av bensinstationer (2 st.), lackering, återvinningscentral, pistolskytteklubb samt plasttillverkning utan vattenutsläpp. Av dessa finns lackering och plasttillverkning utan vattenutsläpp inom påverkansområdet.

Vidare finns det 4 jordbruksanläggningar med mer än 50 ha spridningsareal. Samtliga bedriver delar av sin verksamhet inom påverkansområdet.

Inom påverkansområdet finns även ett antal enskilda avlopp med skiftande status. En inventering av enskilda avlopp inom Osby kommun startade under 2012 och kommer inte att vara klar förrän senare hälften av 2013, dvs. efter att denna rapport färdigställts. Delar av området söder om

Lönsboda (Björkhult, Grimsboda och Ekeshult inom, samt utanför påverkansområdet) har dock redan inventerats klart och 36 % av dessa anläggningar blev underkända. Ägarna har fått åläggande om att åtgärda dessa inom en period av 6 månader till 2 år. Några enskilda avlopp har fått utsläppsförbud i samband med inventeringen eftersom ledningarna där går rakt ut till recipienten utan någon som helst rening eller avskiljning av partiklar (Persson, 2012).

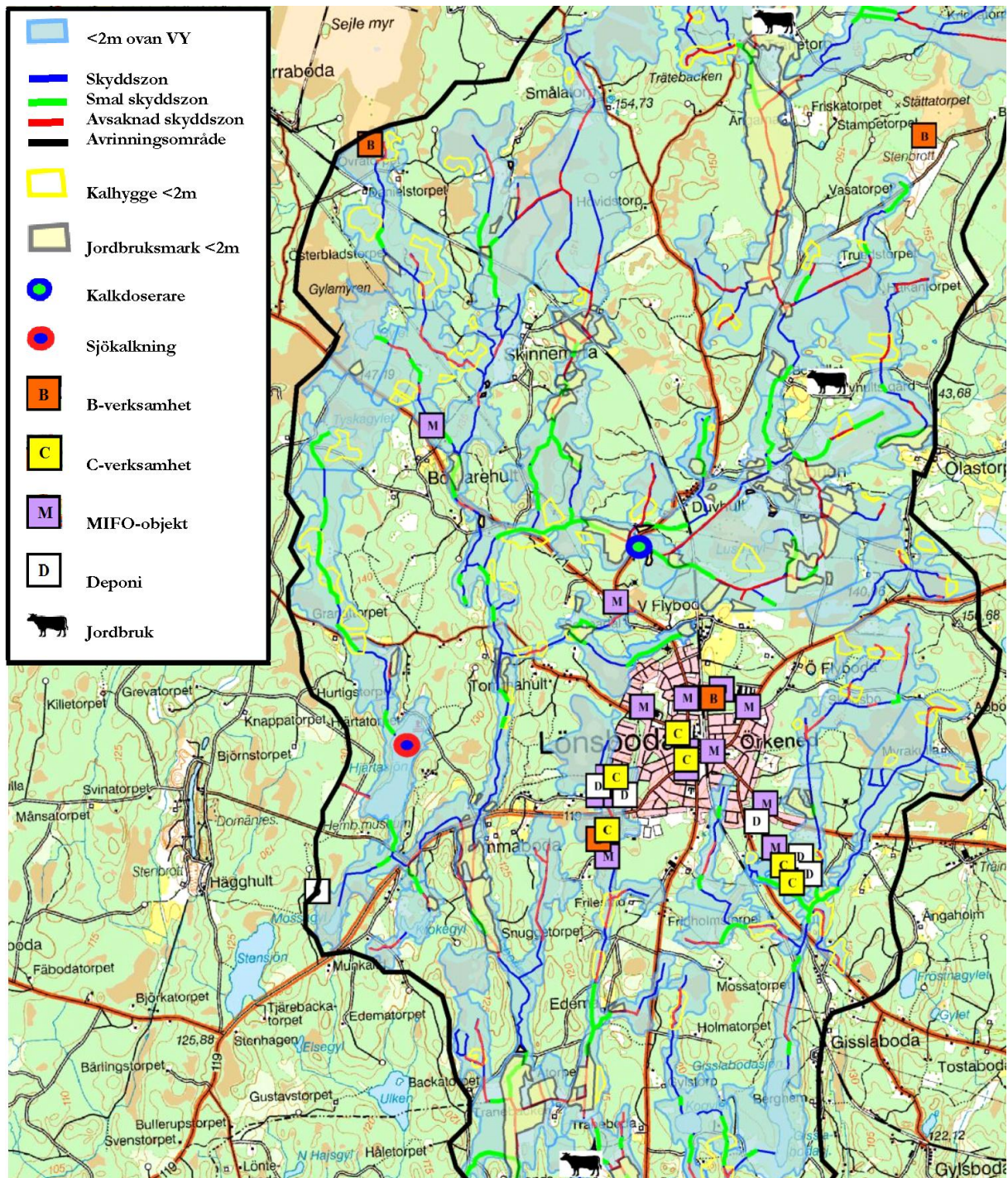

Figur 2 visar på påverkanszoner <2m ovan vattenytan, status på skydds-zoner samt kända verksamheter söder om Lönsboda.

I de sydliga delarna av avrinningsområdet finns ett mindre vattenkraftverk. På två ställen finns kalkdoserare vid vattendragen och Hjertasjön sjökalkas regelbundet.

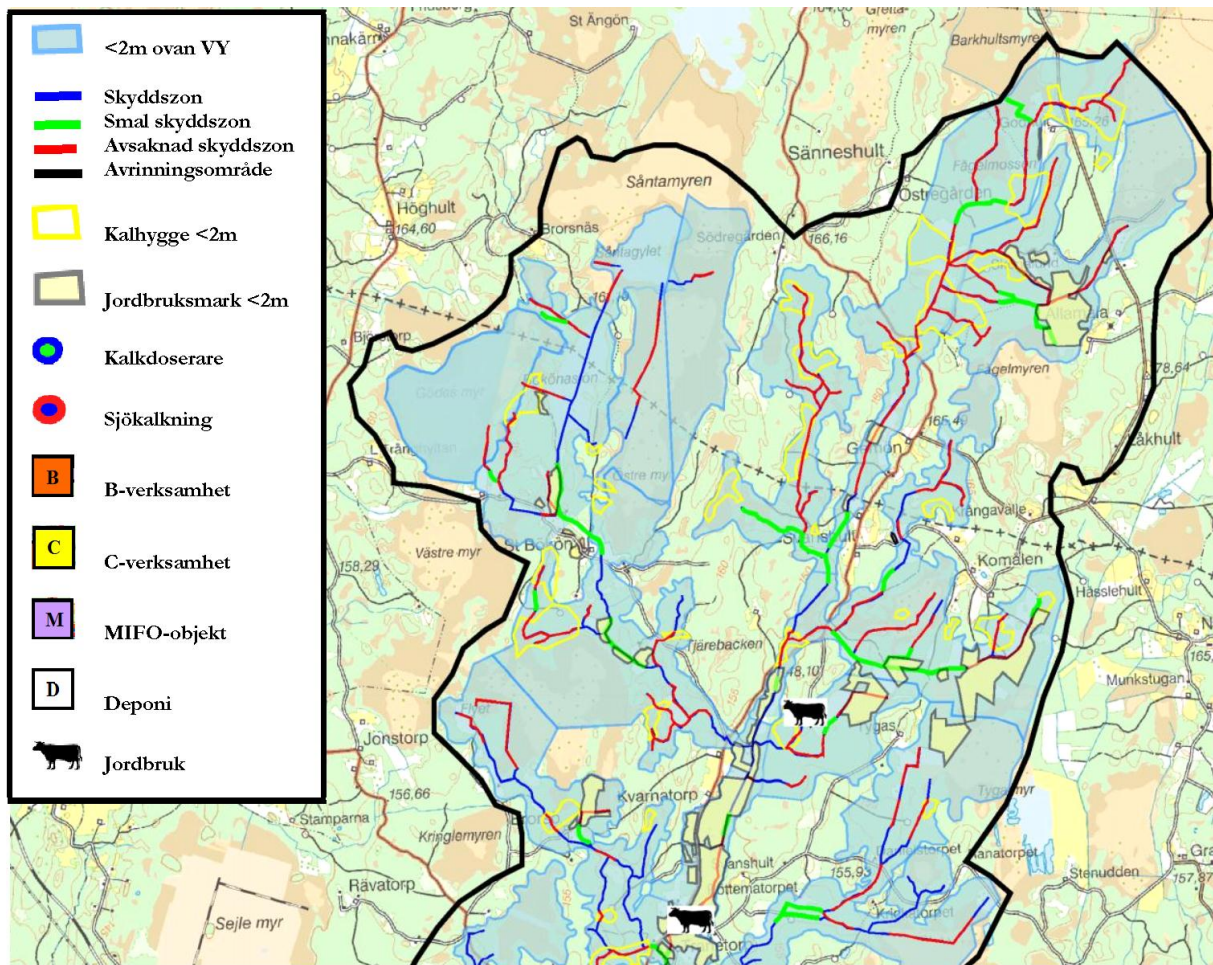
Det finns även 6 äldre icke aktiva deponier noterade inom avrinningsområdet, varav 3 finns inom påverkansområdet (se figur 3). Av de 3 deponierna inom påverkansområdet är 2 slagghögar

(främst gjuterisand) i sydvästra delen av Lönsboda. Den sista är en deponi, troligen främst innehållandes hushållssopor, vid Mossagyl västsydväst Lönsboda.

Figur 3 visar på påverkansytor <2m ovan vattenytan, status på skyddszoner samt kända verksamheter kring Lönsboda.

De områden där skyddszoner bedömts saknas är främst rätade diken genom jordbruksmark, myrar och kalhyggen. Längs de delar där vattendragen rinner genom skogsområden är det vanligare med smal eller fullgod skyddszon.

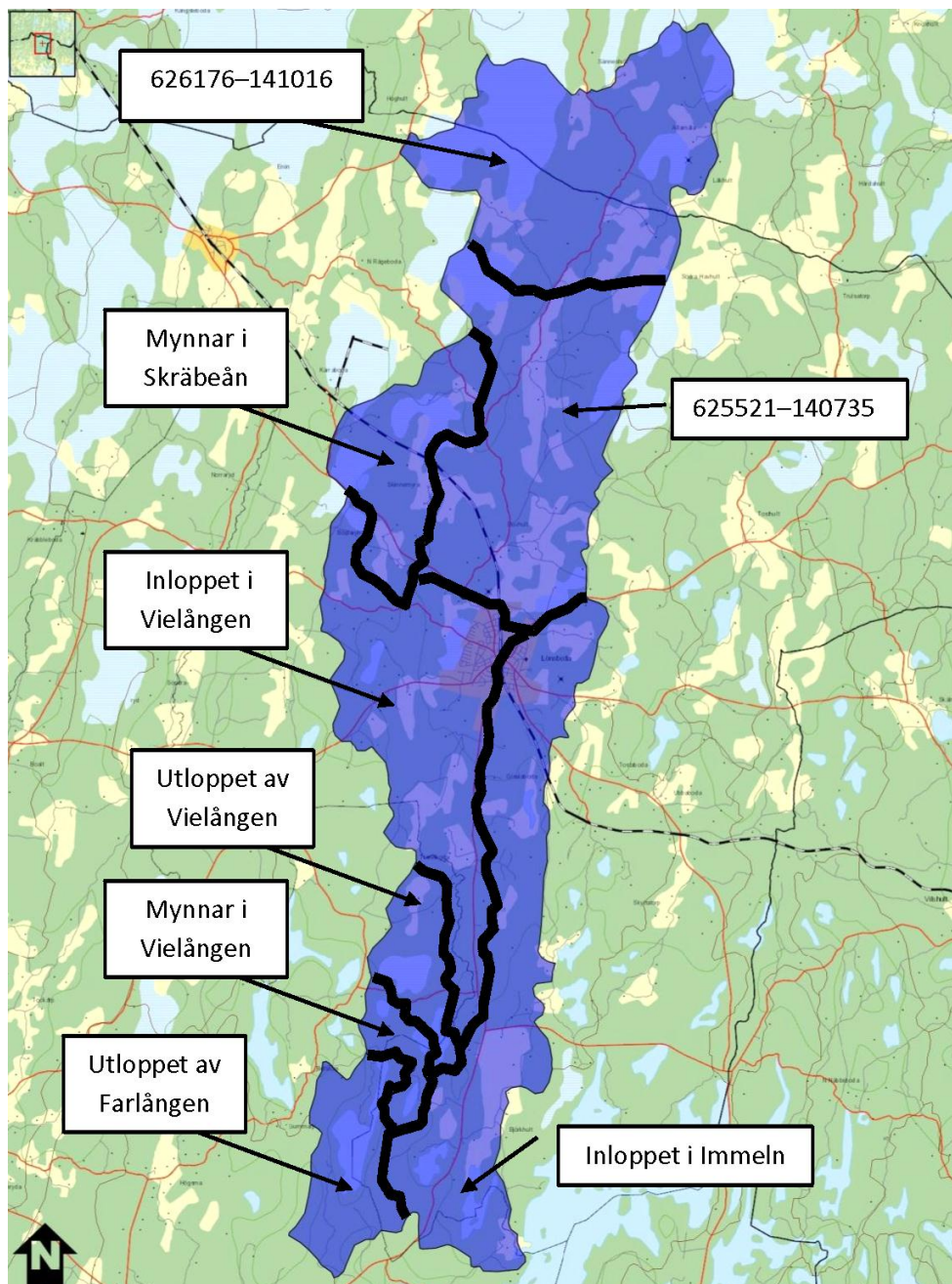

Figur 4 visar på påverkansytor <2m ovan vattenytan, status på skyddszoner samt kända verksamheter norr om Lönsboda.

4.2 Avrinningsområden

Enligt VISS (VattenInformationsSystem Sverige, 2012) är avrinningsområdet till Ekeshultsåns mynning i sjön Immeln indelat i 8 delavrinningsområden. Avrinningsområdet till Ekeshultsåns är i sin tur ett delavrinningsområde inom Skräbeåns avrinningsområde till Hanöbukten.

De delavrinningsområden som ger avrinning till Ekeshultsåns mynning i Immeln är med start vid utloppet i Immeln följande (se figur 5): Inloppet i Immeln, Utloppet av Farlängen, Mynnar i Vielången, Utloppet av Vielången, Inloppet i Vielången, Mynnar i Skräbeån, 625521–140735 och 626176–141016. De nordligaste delavrinningsområdena saknar namn och presenteras därför med sitt områdesnummer (EU-CD nummer) enligt VISS.

Figur 5 visar på de 8 delavrinningsområden (två delområden saknar namn och på dessa presenteras deras nummer enligt VISS) som via Tommabodaån och Åbroån mynnar i Ekeshultsåns, som i sin tur mynnar i sjön Immeln.

4.3 Markanvändning

Större delen av marken inom avrinningsområdet utgörs av skogsmark, med ca 86,7 % (se tabell 2). På denna skogsmark dominerar bestånd av gran, men det finns även större sammanhängande bestånd av tall, blandskog och lövskog.

Tabell 2 visar på markanvändningen inom hela avrinningsområdet enligt data i modellen S-HYPE2010 (SMHI, 2012)

Markanvändning	Del	Yta km ²
Jordbruksmark	6,72 %	7,25
Mosse	2,62 %	2,82
Sjö	1,93 %	2,08
Skogsmark	86,71%	93,45
Övrig mark	2,01 %	2,16
Totalt	100,00%	107,77

Jordbruksmark utgör ca 6,72 % av den totala ytan inom avrinningsområdet och finns främst längs med sträckor av Tommabodaån och Åbroån. Andelen mosse utgörs i tabellen endast av ca 2,62 %. Att andelen är så pass liten beror på att en stor del av mossarna är bevuxna med skog och därmed ingår i skogsmark. Att en stor del av mossarna är skogsbevuxna syns i tabell 3 där jordarten torv redovisas med 18,15 %. Andelen sjöar av totala ytan är ca 1,93 % och övrig mark, som utgör ca 2,01 %, består främst av tätorten Lönsboda och vägar.

4.4 Geologi och grundvatten

Berggrunden i avrinningsområdet består huvudsakligen av gnejs och granit med inslag av diabasgångar. Jordarterna ovan berggrunden är i huvudsak blockig-, sandig- eller grusig morän. I svackor, våtmarker och i närhet av sjöarna förekommer torv samt sväm- eller älvsediment. I Åbroåns dalgång, från mynningen i Jämningen till uppströms vid Strönhult, finns lera och silt samt inslag av sand och grus.

Tabell 3 visar på jordarterna inom hela avrinningsområdet enligt data i modellen S-HYPE2010 (SMHI, 2012)

Jordarter	Del	Yta km ²
Torv	18,15%	19,56
Finjord/lera	0,09 %	0,09
Grovjord	1,83 %	1,98
Morän	77,32%	83,32
Tunn jord och kalt berg	0,17 %	0,18
Sjö	1,93 %	2,08
Silt	0,51 %	0,55
Totalt	100,00%	107,77

Som tabell 3 visar utgörs ca 77,32 % av jordarterna inom avrinningsområdet av morän. Tillsammans med torv, som utgör ca 18,15 %, står dessa båda jordarter tillsammans för ca 95,82 % av de förekommande jordarterna inom avrinningsområdet.

Isälvs sediment finns i dalgången vid Tranetorp norr om Lönsboda. Uttagsmöjligheten av grundvatten från denna förekomst bedöms till ca 0,2-1 l/s. Väster om Lönsboda, ut mot Tommaboda, finns ett skyddsområde för grundvatten.

4.5 Skogsbruk

Som tidigare nämnts domineras markanvändningen inom avrinningsområdet av skogsbruk. Här finns främst bestånd av gran, men även större sammanhängande bestånd av tall-, bland- och lövskog. Stora delar av skogsområdena ägs och förvaltas av privata markägare. Det finns även en större markägare, Sveaskog.

4.6 Jordbruk

Inom avrinningsområdet finns 4 större jordbruksanläggningar med djurhållning och med en sammanlagd spridningsareal på över 50 ha per anläggning (se tabell 4). Utöver detta finns det även ett antal gårdar med mindre spridningsarealer. Kännetecknande för anläggningarna i området är att de har nötdjur och marker för bete samt slätter.

Tabell 4 visar på jordbruksanläggningar inom avrinningsområdet med mer än 50 ha spridningsareal per anläggning.

Fastighet	Spridningsareal (ha)	Djurenheter (nötdjur)
Komålen 1:5	60	65
Gisslaboda 1:101	63	32
Traneboda 1:20	57	68
Södra Duvhult 2:10	93	170

4.7 Myrmarker

Inom avrinningsområdet har de flesta myrmarker i omgångar blivit dikade i syftet att erhålla mer produktiv skogsmark. I figur 2, 3 och 4 syns tydligt vilka myrmarker som blivit dikade genom att de har många raka diken samt att dessa har noterats sakna skyddszoner (röda linjer).

I några av dessa myrmarker har även torv brutits. Idag sker brytning av torv i Sejle myr.

Utdikning av myrmarker är en av orsakerna till de ökande färgtalen och tubiditeten (grumlighet) i vattenförekomsterna nedströms.

4.8 Natur, kultur, fritid och sevärdheter

4.8.1 Planer och Program

Tätortsnära natur och översiktsplan Natur, kulturlandskap och fritid

Programmet tätortsnära natur syftar till att varaktigt skydda och förvalta de för naturvård och friluftsliv mest värdefulla tätortsnära områdena inom Skåne län. De utpekade områdena ska skyddas mot exploatering i form av vägar och bebyggelse samt ge möjlighet till ändamålsenlig skötsel och förvaltning. Området *Immeln sjösystem med Kullaskogen*, som finns inom Osby, Östra Göinge och Kristianstad kommun, har utsetts till ett område med skyddsvärd tätortsnära natur. Den sydligaste delen av Ekeshultsåns avrinningsområde ingår i detta område och finns redovisat i kommunernas översiktsplaner (ÖP) (se figur 6).

I programmet redovisas också buller och andel allemansrättslig mark. Stora delar av Skåne är starkt påverkade av buller från vägar, järnvägar och flyg. Här utgör Ekeshultsåns avrinningsområde ett undantag och kan därför vara ett betydelsefullt argument för att locka besökare till området.

Både Östra Göinge och Osby kommun har en stor andel allemansrättslig mark vilket gör att allmänheten har stora områden tillgängliga för friluftsliv. Dock krävs att den som utnyttjar allemansrätten skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen. Vid mer omfattande eller ofta återkommande användningar ska samråd ske med berörda markägare och nyttjanderättshavare.

Immeln i sig är en näringsfattig sjö i ett landskap med mycket skiftande topografi. Landskapet gör att det finns många uddar och öar i den till formen oregelbundna sjön. Stränderna kantas av berg och stenblock. Utmed vattenlinjen finns värdefull strandskog som t.ex. på halvön Breanäs. Kring sjön finns ett rikt fågelliv och många av öarna är fågelskyddsområden.

Översiktsplaner

Avrinningsområdet ligger i det varsamhetsområde som Östra Göinge kommun har i sin översiktsplan. Varsamhetsområdet syftar till att bevara och utveckla det rörliga friluftslivets och den naturnära besöksnäringens tillgång till stora sammanhängande naturområden (se figur 6).

Osby kommuns översiktsplan berör även delar av avrinningsområdet med delarna *Område i naturvårdsplan, Naturvårdsplan kärnområde, Område av betydelse för kulturmiljö, Skyddsområde för vattentäkt, Kulturmiljöstråk, Störande anläggning, stentäkt och torvtäkt, Kulturresevat, Vindkraft* samt *Landsbygdsutveckling i strandnära lägen vid Hjärtasjön*.

4.8.2 Nyckelbiotoper, biotopskydd och rödlistade arter

Inom avrinningsområdet finns en mängd områden som klassas som nyckelbiotoper, vilka är skogsområden med mycket höga naturvärden. Nyckelbiotoper är en speciell naturtyp som har stor betydelse för skogens flora och fauna. Här finns därför goda förutsättningar för att finna rödlistade och missgynnade arter.

De flesta nyckelbiotoper finns inom avrinningsområdets nedre delar söder om Traneboda. Nyckelbiotoperna utgörs av naturtyperna rasbrant, bergbrant, kanjondal/kurusdal, bäckdal, naturlig skogsback och vattenfall. Andra utpekade nyckelbiotoper i skog och hagmark inom avrinningsområdet är strandskog, ädellövnaturskog, sekundär ädellövnaturskog, ädellövskog, grova ädelträd, lövängsrest, hedädellövskog, lövsumpskog, lövrik barrnaturskog, alsumpskog, blandsumpskog, tallsumpskog, barrsumpskog, gransumpskog, barrskog och betad hagmark (Skogsstyrelsen, 2012). Inga rödlistade arter finns dokumenterade inom dessa områden idag, vilket dock inte betyder att några rödlistade arter inte finns där. I närområdet till avrinningsområdet vid Björkhult, öster om Ekeshult, ska exempelvis den rödlistade almlaven noterats (Holmén, 2012).

Skyddsvärda miljöer enligt utförd Biotopkartering 2006 är våtmarkerna vid Grässjön samt alkärr norr om Tommaboda. Vid Tommaboda finns tre kvillområden samt utspridda blockrika strömsträckor. Vidare finns det lugnflytande partier med omgivande betesmarker vid Traneboda.

Träden ask och alm är sedan 2010 klassade som hotade arter på grund av askskottssjuka och almsjuka (Skogsstyrelsen, 2010). Båda trädslagen finns idag väldigt sparsamt inom avrinningsområdet.

Nedströms kalkdoseraren i Ekeshult, i Ekeshultsån, har det påträffats en ovanlig art av nattslända (*Hydropsyche saxonica*) vid bottenfaunainventering 2007 i provpunkt SKA 53 (Länsstyrelsen, 2011).

4.8.3 Kulturmiljöer

Inom avrinningsområdet finns det ett kulturlandskap med främst små odlingslotter, skogsmarker och ensamgårdar. Här finns även kulturmiljölämningar som bland annat tjärdalar, valvbroar, stengärdsgårdar, torpruiner och fågator.

Fem områden inom avrinningsområdet är listade som särskilt värdefulla kulturmiljöer i Skåne och finns vid Lönsboda, Tommaboda, Traneboda samt området Strönhult, Kruseboda, Björkhult, Grimsboda och Örnäs.

Området Lönsboda

”Lönsboda är ett tydligt exempel på hur etableringen av järnvägs- och stationssambällen i början av 1900-talet hade stor betydelse för nykolonisationen av sambällen i skogsbygden och för den fortsatta bebyggelse- och serviceutvecklingen i området. Sambället är välbevarat och har tydliga kopplingar till industrihistoria och folkrörelser” (Länsstyrelsen i Skåne, 2013).

Området Tommaboda

”Tommabodas välbevarade bebyggelse tillsammans med omgivande landskap bildar en helhet. Den äldre odlingsstrukturen och betesmarkerna har ett odlingshistoriskt värde. Bebyggelsens byggnadshistoriska värde är högt och speglar främst 1800-talets byggnadsskick i samband med skiftena. Soldattorpet har ett social- och samhällshistoriskt värde” (Länsstyrelsen i Skåne, 2013).

Området Traneboda

”Traneboda är ett tydligt exempel på mindre by med traditionell bebyggelse i skogsbygd. Bebyggelsen tillsammans med det omgivande småskaliga och väl hävdade landskapet utgör en helhet” (Länsstyrelsen i Skåne, 2013).

Området Strönhult, Kruseboda, Björkhult, Grimsboda, Örnanäs

”Området utgör ett välbevarat kulturlandskap där skogen varit av stor betydelse för försörjningen. Odlingslandskapet visar en ålderdomlig och småskalig struktur. Bebyggelsen är representativ och välbevarad där Örnanäs är av speciellt kulturhistoriskt intresse. Örnanäs är representativ för äldre gårdsmiljö i skogsbygd” (Länsstyrelsen i Skåne, 2013).

I området kring delen Örnanäs finns bland annat Skånes första kulturresevat (bildat 2006). Örnanäs är två välbevarade gårdar som visar på det lokala och regionala byggnadsskicket. Bruket av marken i området är en kombination av jord- och skogsbruk, vilket har varit vanligt i regionen. Skogen är naturskogsliknande barrblandskog som har betats, vilket bland annat märks i sammansättningen av trädslagen. Mycket av den äldre skogen är bevarad då det inte bedrivs något modernt skogsbruk.

4.8.4 Strandskydd

Strandskyddet syftar till att bevara strändernas tillgänglighet för friluftsliv samt skydda de biologiskt mycket värdefulla zonerna längs vattendrag, sjöar och hav. Det generella strandskyddet gäller 100 m från strandkanten upp på land och ut i vattnet. Det är förbjudet att inom detta område anlägga, gräva eller bygga något. På vissa ställen finns ett utökat strandskydd som gäller 300 m ut från strandlinjen.

Hela Ekeshultsån/Tommabodaån och Åbroån upp till Gisslaboda sjön omfattas av strandskydd. Även gyl och sjöar omfattas av strandskydd. Den största delen av strandlinjen längs Ekeshultsån/Tommabodaån och Åbroån är dock brukad åkermark/betesmark eller granskog.

4.8.5 Djurskyddsområden

I Immeln är ett antal öar fågelskyddsområden enligt beslut av Länsstyrelsen (1992-02-06, Dnr 231-2698-92 1100). Syftet är framförallt att skydda häckningsplatser för fiskgjuse och storlom. Skyddsbestämmelserna anger att det är förbjudet att färdas eller uppehålla sig på öarna samt inom angränsande land- och vattenområden mm. intill 50 meter från strandlinjen årligen under tiden 1 april – 15 juli.

4.8.6 Kortfiskevatten

Här nedan presenteras kortfiskevatten inom avrinningsområdet. Andra vatten kan också vara intressanta för sportfiske, men eftersom inga fiskekort finns att köpa, kräver fiske här godkännande av respektive markägare och fiskerättsinnehavare.

Farlången

Farlången är en populär sportfiskesjö, ca 10 km sydsydväst Lönsboda, som omgärdas av skogsmark. Fiskekort finns för allmänheten att köpa hos Farlångens fiskevårdsområde och tillåter endast fiske med handredskap. Sjön är relativt svårtillgänglig från land och det är förbjudet att använda egen båt. Roddbåtar finns dock att hyra och är förtöjda vid brygga i sjöns södra del. Här finns en parkeringsplats med soptunna, mindre brygga och vindskydd med grillplats (Skåne Nordost, 2013).

I sjön ska det, förutom vanliga insjöfiskar som gädda, abborre, mört, braxen och sutare även finnas gös och karp. Gös sätts ut av fiskevårdsområdet. Karpen däremot kan ha kommit dit från olovliga utsättningar direkt i sjön eller i andra delar av vattensystemet inom avrinningsområdet.

Djupkarta över sjön finns att ladda ner på Länsstyrelsens hemsida (se referenser sist i rapporten).

Hjärtasjön

I Hjärtasjön, ca 2 km väster om Lönsboda, är fisket fritt i den östra delen av sjön. Västra delen av sjön ägs av Sveaskog och för fiske här krävs fiskekortet Sveaskog baskort. Detta baskort ger fiskerätt till ett stort antal sjöar i landet där Sveaskog äger fiskerätten, t.ex. i Vielången. I Hjärtasjön finns bland annat abborre, gädda och gös. En markerad stig finns runt hela sjön och denna gör att större delen av sjön är lättillgänglig från land. Vid sjöns norra del finns det även en grusramp för isättning av båt. Här finns också parkeringsplats med soptunna, badplats, grillplats och Hembygdsgård (Skåne Nordost, 2013). Djupkarta över sjön finns att ladda ner på Länsstyrelsens hemsida (se referenser sist i rapporten).

Vielången

Vielången är en skogssjö ca 7 km sydsydväst om Lönsboda. Fiskekortet Sveaskog baskort gäller för sportfiske med handredskap i sjön. I sjön finns bland annat abborre, gädda och ål. Vielången är lättillgänglig med skogsväg till sjöns norra del, där det även finns en mindre brygga. Övriga delar av sjön är relativt otillgänglig utan båt.

Immeln

Immeln är en välkänd och populär sportfiskesjö med eget sportfiskekort för fiske med handredskap. Sjön är Skånes tredje till yta största sjö och båtar finns bland annat att hyra på ett par ställen kring sjön. Förutom vanliga insjöfiskar som abborre, gädda, braxen, mört, ål och sutare finns även sik och den lokala Immelöringen (Immeln's Fiskevårdsområde, 2013). Mal ska ha funnits i Immeln, men är troligen försvunnen från sjön sedan 1960-talet (Artfakta, 2013).

Inom Immeln's fiskevårdsområde har det i omgångar skett utsättning av ålyngel. Det har även utförts försök med inplantering av den hotade lokala Immelöringen. Längre tillbaka i tiden har även den importerade arten regnbåge inplanterats i sjön för att gynna sportfisket. Flodkräftan försvann någon gång vid 1981-82 från systemet på grund av kräftpest. Sedan 1983-84 har det i omgångar planterats in signalkräfter i sjön (Persson, 2012).

Vid Breanäs (västra sidan av sjön) finns båtramp samt kanotuthyrning.

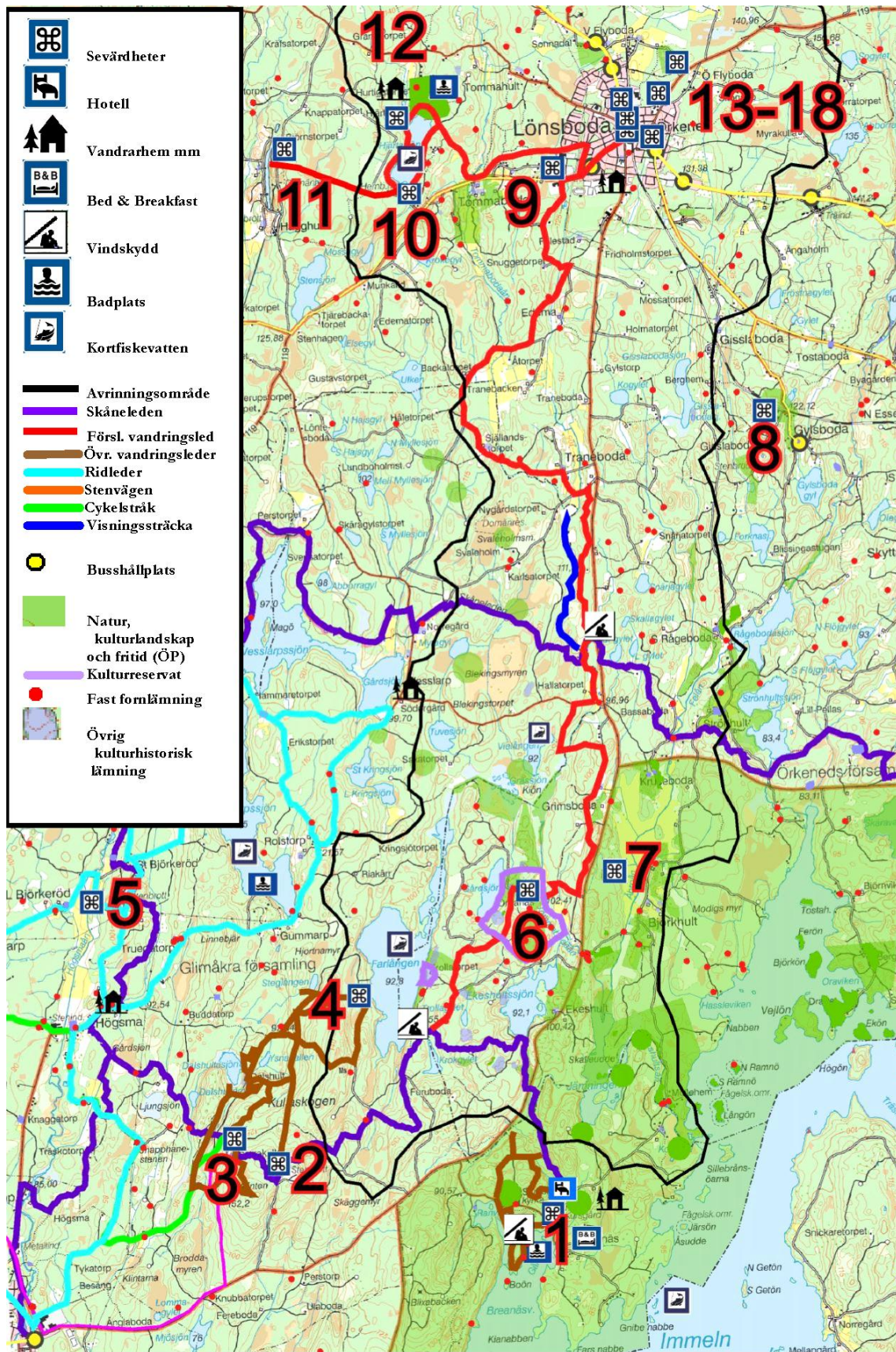
Djupkarta över Immeln finns att ladda ner från Länsstyrelsens hemsida (se referenser sist i rapporten).

4.8.7 Sammanställning sevärdheter och besöksmål

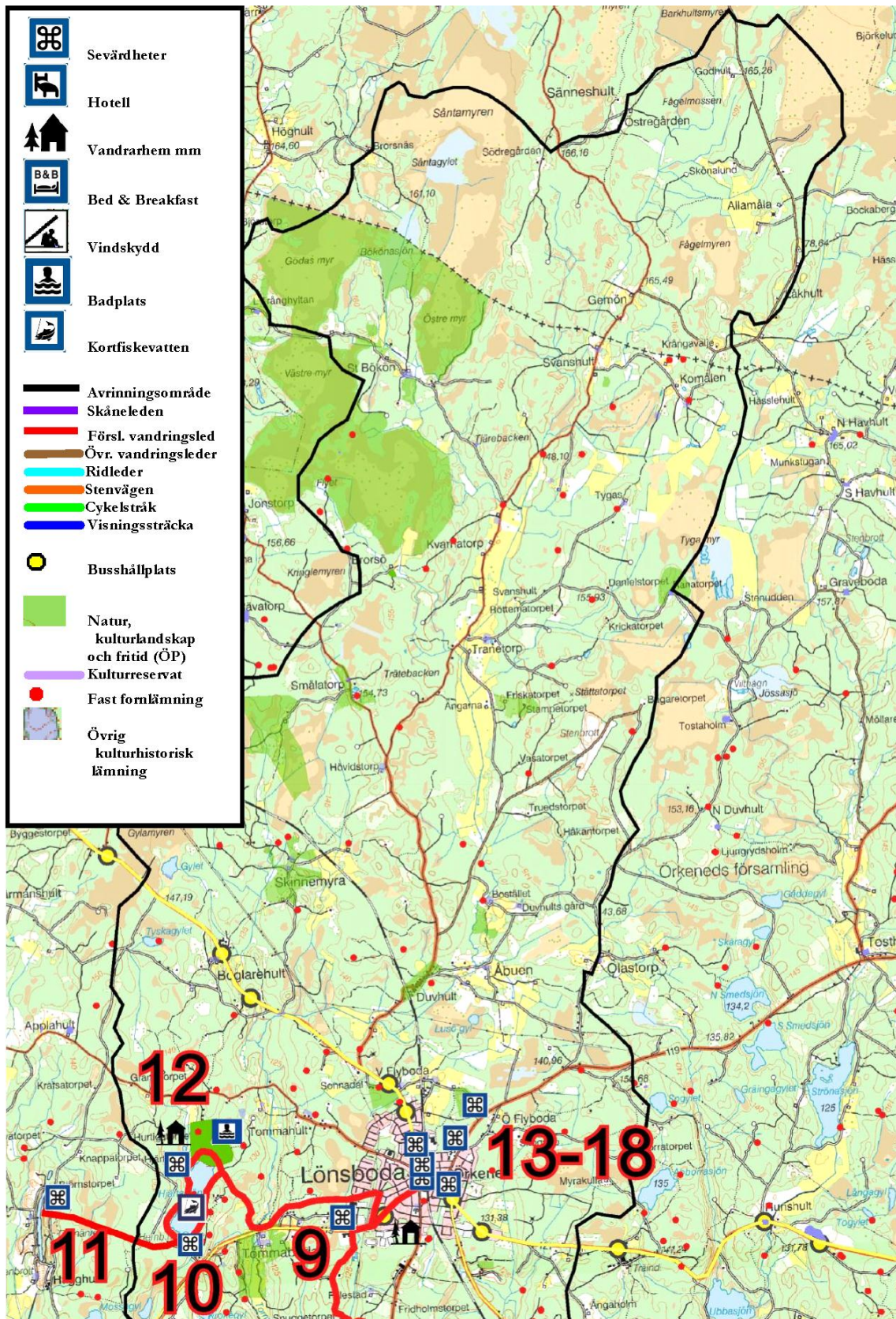
I och inom närområdet till Ekeshultsån finns ett antal sevärdheter och besöksmål som är resurser inom regionens landsbygdsutveckling. Förutom natur och kulturområden finns även andra attraktioner och besöksmål. I karta (figur 6) finns de olika sevärdheterna och besöksmålen utpekade och markerade med siffror tillsammans med leder, logier, badplatser, kortfiskevatten, busshållplatser mm. En kort beskrivning till respektive attraktion finns i slutet av detta kapitel. Information har primärt inhämtats från Osby turism, Skåne Nordost och Östra Göinge kommun.

I figur 6 är det tillagt planerad visningssträcka för Ekeshultsån samt förslag till utökning av vandringsleder. Utökningen av vandringsleder är i stort sett information om hur befintliga stigar (kan delvis behöva rustas upp) och vägar kan användas med syfte att binda samman uttalade leder med varandra, skapa god tillgänglighet till kollektivtrafik samt göra fler besöksmål tillgängliga till fots.

Notera att inga sevärdheter och besöksmål finns presenterade i underlagsmaterial för området norr om Lönsboda (se figur 7). Detta trots att även här finns natur- och kulturmiljöer som skulle kunna utvecklas till kända sevärdheter och besöksmål. Ett av de stora värdena norr om Lönsboda är tystnaden i de stora skogsområdena.

Figur 6 visar på sevärdheter (nummer beskrivs i rapporten), leder, busshållplatser, logier mm samt förslag till ny vandringssled och visningssträcka.

Figur 7 visar på sevärdheter (nummer beskrivs i rapporten), leder, busshållplatser, logier mm samt förslag till ny vandringsled och visningssträcka.

1. **Breanäs skulpturpark:** Utställning där kända formgivare och designers visar upp skulpturer av svensk sten. På grund av att Breanäs hotell och konferens i skrivande stund, februari 2013 inte längre är i drift, är delar av skulpturparken flyttad från Breanäs till Sibbhult.
2. **Broddkulla stenbrott:** Stenbrott i grå granit som ägs av Emmaboda Granit AB
3. **Sporrakulla gård och Kullaskogen:** Gård från 1600-talet samt ett stort sammanhängande ströv- och rekreationsområde som ägs av Skogssällskapet. Gården är öppen för visning under helger på sommaren.
4. **Rodatorpet:** Ett soldattorp från tidigt 1800-tal. Utöver guidad visning av torpet hålls här även en del träffar som gökotta och Knektens dag,
5. **Stora Björkeröd:** Gammal herrgårdsbyggnad som brann ner 1866 och där endast stenhusrunden finns kvar. Kvar i området finns ett par torp. I området finns Björkeröds stenbrott som är Östra Göinges största stenbrott. Detta stenbrott är delvis vattenfyllt och är en populär plats för fridykning.
6. **Örnäs kulturresevat:** Skånes första kulturresevat där lokal byggnadsstil visas i kombination med det lokala småskaliga markbruket. Markbruket kännetecknas av en kombinerad brukning av åker och skog.
7. **Möllehem Björkhult:** Ett komplett hantverkarhem från slutet av 1800-talet. Visning efter överenskommelse.
8. **Lindberg diabas & silver:** Formgivning och egen tillverkning av smycken och ting i diabas kombinerat med handsmitt silver.
9. **Kullaro:** Formgivning och egen tillverkning med diabas som ofta kombineras med andra material i smycken, möbler, konst och heminredningsprodukter. Butik och Showroom.
10. **Hembygdsmuseum vid Hjertasjön**
11. **Svarta bergen:** Stenbrott vid Hägghult med svart diabas och skrotstenshögar. Här finns industrihistoria, konstverk och café.
12. **Tjärdal:** Tjärdal som används än idag vid Hjertasjön
13. **Örkeneds kyrka:** Kyrka i Gustaviansk stil från 1788
14. **Stationens gårdsbutik:** Säsongsbetonad butik med när och egenproducerade ekologiska produkter som nöt, lamm, potatis, must mm.
15. **Bodillas dockhus:** Ett museum med antika dockor, nallar, porslin mm.
16. **Korgmuseum Lönsboda:** Här finns Sveriges enda kvarvarande spånkorgsfabrik. Fabriken är från 1914 och är ett kulturmärkt museum.
17. **Lönsboda simhall:** Simhall med 25 m bassäng med 6 banor. Här finns även tempererad barnbassäng, bastu, cafeteria, babysim, gymna och barnkalas.
18. **Örkeneds hembygdsförening:** En av Skånes största hembygdsgårdar i prästgårdsmiljö.

4.8.8 Logi

I och i närområdet till Ekeshultsåns avrinningsområde finns ett antal möjligheter till logi, vilka listas nedan:

Breanäs hotell och konferens: En hotell och konferensanläggning vid Immelns strand med möjlighet, förutom konferens och möten, även besök på den närliggande skulpturparken, bad, fiske, kanot, skogspromenader mm. Anläggningen är i skrivande stund februari 2013 dessvärre inte i längre drift och delar av den närliggande skulpturparken är flyttad till Sibbhult.

B&B Breanäs – Maison de Albert: Ett Bed & Breakfast vid Immelns strand i Breanäs

Breanäs missionsgård: I missionsgården vid Immeln finns vandrarhem och möjligheter till grupplogi

Vandrarhem Vesslarps Kursgård: I Vesslarps Kursgård finns vandrarhem

Vandrarhem Lönsboda: I södra delarna av Lönsboda finns ett nyrenoverat vandrarhem bredvid en hantverksgård. Denna gård har en festvåning och här kan även frukost serveras.

Backstugorna vid Hjärtasjön: Här finns stugor som är insprängda i berget och helt unika i sitt slag. Boendet har utsikt över Hjärtasjön och här finns bland annat badplats, fiske, tjärdal, hembygdsmuseum.

Vindskydd: Permanenta vindskydd finns vid Hallatorpet och Breanäs utmed Skåneleden. Utöver detta finns vindskydd vid sjön Farlångens sydöstra strand där även roddbåtar finns för uthyrning.

4.8.9 Badplatser

Uttalade badplatser i och inom avrinningsområdet till Ekeshultsån finns i Breanäs vid Immeln, norra delen av Hjärtasjön samt badet i Gummarp vid Rolstorpsjön.

4.9 Områdets tillgänglighet

För att skapa en större attraktionskraft i området krävs det bland annat att de olika sevärdheterna och besöksmålen blir mer lättillgängliga än idag. Att öka antalet besökande i området är en förutsättning för hållbar utveckling av bygden. Förutom transport med bil finns det idag ett antal andra sätt att ta sig till besöksmål, vilket presenteras nedan i detta kapitel. Många besöksmål nås även med olika leder som i sig är också har en stor attraktionskraft och värde.

4.9.1 Skåneleden

Genom avrinningsområdet går delar av Skåneleden med delleden Kust-kustleden (se figur 6) med etapp 5 (Brotorpet-Vesslarp) och etapp 6 (Vesslarp-Trollabacken). Norr om Hallatorpet finns en lägerplats och här sker också etappskifte mellan etapp 5 och 6 (Skåneleden, 2012).

Från Kust-kustleden finns även en anknytning till delleden Breanäsleden. Denna led går genom avrinningsområdets sydligaste delar och ansluter till busshållplats i Sibbhult (se figur 6). I anslutning till denna led finns bland annat ett vindskydd vid Farlångens sydöstra strand. Vid denna plats finns även en mindre brygga där uthyrningsbara roddbåtar finns förtöjda. Farlången är bland annat en populär sportfiskesjö.

Lederna inom avrinningsområdet går huvudsakligen på stigar och skogsvägar.

4.9.2 Kanotled

Det finns en kanotled i Immeln till Olofström som bland annat passerar Breanäs vid avrinningsområdets södra del. Breanäs nås exempelvis via Breanäsleden.

4.9.3 Cykelstråk och leder

Östra Göinge kommun har fyra cykelstråk sydväst om avrinningsområdet med anknytning till bland annat Breanäsleden, ridleder och övriga leder vid Kullaskogen.

4.9.4 Ridled

I Östra Göinge kommun finns en ridled sydväst om avrinningsområdet. Ridleden går bland annat österut till Vesslarp.

4.9.5 Allmänna kommunikationer

Inom avrinningsområdet finns ett antal busshållplatser som gör området tillgängligt med allmänna kommunikationer. Merparten av dessa bussar går till Lönsboda med avgångar från Osby, Älmhult och Olofström. Utöver bussar till Lönsboda finns det även buss från Knislinge till Immelns södra del och buss från Broby till Sibbhult i närområdet till avrinningsområdet (Skånetrafiken, 2012).

Busslinje 562 (Älmhult-Lönsboda-Olofström) har ett antal hållplatser kring Lönsboda. Inom Lönsboda finns även busslinje 566 (Lönsboda-Esseboda-Gylsboda-Lönsboda).

Från Osby går busslinje 539 till Lönsboda. Denna linje har endast två hållplatser i Lönsboda.

Genom att ta buss 541 från Broby till Sibbhult nås enkelt Breanäsleden, som är en del av Skåneledens Kust-kustleden.

För att nå sjön Immelns södra del går det att ta busslinje 543 (Knislinge-Immelns-Ärkelstorp).

5 Områdesbeskrivning delavrinningsområden

5.1 Inloppet i Immeln

Av delavrinningsområdets totala yta på 2 155 ha finns ca 37,4 %, eller 806 ha inom det bedömda påverkansområdet. Inom påverkansområdet finns ca 79 ha jordbruksmark och ca 65 ha kalhygge, se tabell 5.

Tabell 5 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

Inloppet i Immeln	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	2 155	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	806	37,4 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	65	3,0 %	8,1 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	79	3,7 %	9,8 %
	Längd (m)		
Vattendraglängd	40 802	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	11 272	27,6 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	9 179	22,5 %	
Skyddszon	20 351	49,9 %	

Den totala vattendraglängden inom avrinningsområdet är ca 40 802 m och av denna längd saknas skyddszon på 27,6 % av sträckan och på 22,5 % av sträckan finns smal skyddszon. Resterande ca 50 % av vattendragssträckan bedöms ha full skyddszon.

Inom delområdet finns 4 MIFO-objekt (skjutbana, möbelfabrik, tankstation och träindustri), varav samtliga är utanför påverkansområdet. Vidare finns det 3 äldre deponier (tillhörande Lönsbodattippen) och samtliga av dessa är utanför påverkansområdet.

Det finns två C-verksamheter inom delavrinningsområdet. Dessa är Lönsboda återvinningscentral och Lönsboda Pistolskytteklubb. Båda verksamheterna finns utanför det bedömda påverkansområdet.

Inom påverkansområdet finns även en kalkdoserare och mindre vattenkraftverk. Enskilda avlopp med skiftande status bedöms finnas både inom och utanför påverkansområdet.

5.2 Utloppet av Farlången

Delavrinningsområdets area är på ca 651 ha och utav denna yta utgör ca 13,4 % eller 87 ha påverkansområde. Inom påverkansområdet finns ingen jordbruksmark och endast ca 5 ha kalhygge, se tabell 6.

Tabell 6 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

Utloppet av Farlången	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	651	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	87	13,4 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	5	0,8 %	5,6 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	0	0,0 %	0,0 %
	Längd (m)		
Vattendraglängd	2 862	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	1 441	50,3 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	56	0,0 %	
Skyddszon	1 365	49,7 %	

Vattendragens bedömda längd inom delavrinningsområdet är ca 2 862 m och utav denna sträcka bedöms ca 1 441 m sakna skyddszon och 56 m ha smal skyddszon. Enskilda avlopp inom delavrinningsområdet bedöms endast finnas med någon enstaka anläggning utanför påverkansområdet.

5.3 Mynnar i Vielången

Av delavrinningsområdets totala yta på ca 237 ha så finns mer än hälften, ca 56,3 %, inom den bedömda påverkansområdet. Inom denna zon finns ca 16 ha kalhygge och ingen bedömd jordbruksmark.

Tabell 7 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

Mynnar i Vielången	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	237	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	133	56,3 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	16	6,8 %	12,1 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	0	0,0 %	0,0 %
	Längd (m)		
Vattendraglängd	3 496	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	1 322	37,8 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	125	3,6 %	
Skyddszon	2 049	58,6 %	

Vattendraglängden har uppskattats till ca 3 496 m och utav denna sträcka utgör ca 37,8 % avsaknad av skyddszon och ca 3,6 % smal skyddszon, se tabell 7. Enskilda avlopp med skiftande status bedöms finnas både inom och utanför påverkansområdet.

5.4 Utloppet av Vielången

Det bedöma påverkansområdet bedöms vara ca 189 ha av delavrinningsområdets totala yta på ca 424 ha. Inom påverkansområdet finns det endast ca 2 ha kalhygge och ingen bedömd jordbruksmark.

Tabell 8 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

Utloppet av Vielången	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	424	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	189	44,5 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	2	0,4 %	1,0 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	0	0,0 %	0,0 %
	Längd (m)		
Vattendraglängd	7 487	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	2 186	29,2 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	1 450	19,4 %	
Skyddszon	3 851	51,4 %	

Av den totala vattendraglängden på 7 487 m bedöms 2 186 m sakna skyddszon och 1 450 m ha en smal skyddszon, se tabell 8. Enskilda avlopp med skiftande status bedöms finnas både inom och utanför påverkansområdet.

5.5 Inloppet i Vielången

Delavrinningsområdet är på 1 916 ha och utav denna yta finns 692 ha inom påverkansområdet. Inom påverkansområdet finns ca 35 ha kalhygge och ca 65 ha jordbruksmark, se tabell 9.

Tabell 9 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

Inloppet i Vielången	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	1 916	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	692	36,1 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	35	1,8 %	5,1 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	65	3,4 %	9,4 %
	Längd (m)		
Vattendraglängd	35 537	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	11 035	31,1 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	7 894	22,2 %	
Skyddszon	16 608	46,7 %	

Utav den totala vattendraglängden på 35 537 m inom delavrinningsområdet har 11 035 m avsaknad av skyddszon och 7 894 m har smal skyddszon.

Inom delavrinningsområdet finns 12 MIFO-objekt varav 4 finns inom påverkansområdet. De objekten inom påverkansområdet är Lönsboda avloppsreningsverk, två metallgjutier och en

snickerifabrik/lackering. De övriga 8 objekten utanför påverkansområdet är sågverk, träförädling, bensinstation, ytbehandling metall, samt tryckeri.

Av B-verksamheter finns det Lönsboda avloppsreningsverk och Cejn AB (ytbehandling av metaller). Reningsverket finns inom påverkansområdet och Cejn AB finns utanför påverkansområdet.

C-verksamheter inom delavrinningsområdet är plasttillverkning utan vattenutsläpp, snickerifabrik/lackering samt två bensinstationer. Bensinstationerna finns utanför påverkansområdet och de andra två verksamheterna finns inom påverkansområdet.

Inom påverkansområdet finns även en jordbruksanläggning samt 3 äldre deponier. Deponierna är inaktiva och består av två slagghögar med främst gjuterisand i den sydvästra delen av Lönsboda. Den tredje deponin finns vid Mossagyl sydväst om Lönsboda och innehåller troligen främst hushållsavfall.

Vidare finns det en jordbruksanläggning med mer än 50 ha spridningsareal som delvis finns inom påverkansområdet.

Delavrinningsområdet kalkas genom en kalkdoserare och sjökalkning av Hjertasjön. Kalkningen sker inom påverkansområdet.

Enskilda avlopp inom delavrinningsområdet bedöms finnas med skiftande status både inom och utanför påverkansområdet.

5.6 Mynnar i Skräbeån

Delavrinningsområdets area är 869 ha och utav denna yta är påverkansområdet 410 ha. Påverkansområdet består av bland annat 24 ha kalhyggen och 7 ha jordbruksmark, se tabell 10.

Tabell 10 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

Mynnar i Skräbeån	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	869	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	410	47,2 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	24	2,8 %	5,9 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	7	0,9 %	1,8 %
	Längd (m)		
Vattendragslängd	13 502	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	3 760	27,8 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	2 318	17,2 %	
Skyddszon	7 424	55,0 %	

Vattendragslängden är 13 502 m och utav denna sträcka saknar 3 760 m skyddszon och 2 318 m har smal skyddszon.

Inom delavrinningsområdet finns B-verksamheten Jiffy Unitorv som bryter torv på Sejle myr. Denna verksamhet finns inom det bedömda påverkansområdet.

Vidare finns det ett MIFO-objekt och det är en snickerifabrik inom påverkansområdet.

Enskilda avlopp med skiftande status bedöms finnas både inom och utanför påverkansområdet.

5.7 625521–140735

Ytan för delavrinningsområdet är 2 238 ha och utav detta finns 1 207 ha inom det bedömda påverkansområdet. Inom detta påverkansområde finns 166 ha jordbruksmark och 39 ha kalhygge.

Tabell 11 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

625521–140735	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	2 238	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	1 207	53,9 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	39	1,8 %	3,3 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	166	7,4 %	13,7 %
	Längd (m)		
Vattendragslängd	44 235	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	16 812	38,0 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	9 746	22,0 %	
Skyddszon	17 677	40,0 %	

Den totala vattendragslängden är 44 235 m och av denna sträcka saknar 16 812 m skyddszon och 9 746 m har smal skyddszon, se tabell 11.

Det finns en B-verksamhet inom delavrinningsområdet och det är Emmaboda Granit AB som har en bergtäkt på Södra Duvhult 2:1 och 2:5. Bergtäkten finns utanför det bedömda påverkansområdet.

Utöver detta finns två jordbruksanläggningar med spridningsarealer på över 50 ha. Dessa båda anläggningar finns delvis inom påverkansområdet.

Enskilda avlopp med skiftande status bedöms finnas både inom och utanför påverkansområdet.

5.8 626176–141016

Delavrinningsområdets area är 2 287 ha. Av denna yta finns 1 224 ha inom påverkansområdet, som i sin tur består av 116 ha kalhygge och 68 ha jordbruksmark, se tabell 12.

Tabell 12 visar på skyddsområden inom delavrinningsområde

626176–141016	Yta (ha)	Del delavr. omr.	Del påv. omr.
Delområdets area	2 287	100,0 %	
Påverkansområde <2 m från vattenyta	1 224	53,5 %	100,0 %
Kalhygge inom påverkansområde	116	5,1 %	9,5 %
Jordbruksmark inom påverkansområde	68	3,0 %	5,6 %
	Längd (m)		
Vattendragslängd	39 424	100,0 %	
Avsaknad skyddszon	26 202	66,5 %	
Smal skyddszon (smal och/eller få träd)	7 324	18,6 %	
Skyddszon	5 898	14,9 %	

Vattendragslängden inom delavrinningsområdet bedöms till 39 424 m. Utav denna sträcka saknar 26 202 m skyddszon och 7 324 m har smal skyddszon.

Inom delavrinningsområdet finns en jordbruksanläggning med mer än 50 ha spridningsareal. Denna verksamhet finns delvis inom det bedömda påverkansområdet.

Enskilda avlopp med skiftande status bedöms finnas både inom och utanför påverkansområdet.

6 Åtgärdsförslag

I detta kapitel presenteras en rad olika åtgärdsförslag som, utöver att skydda och stärka befintliga natur- och kulturvärden, även syftar till att förbättra områdets tillgänglighet och marknadsföring. Vidare ska nya värden skapas som kan bindas samman med befintliga. Samtliga delar är viktiga för att främja lokal gränsöverskridande utveckling och är bland annat starkt kopplade till planprogrammet tätortsnära natur. En viktig aspekt är att få människor att röra sig i och besöka området. Nöjda besökare genererar ännu fler besökare. Här har koppling till skolor en stor potential i form av att elever som besöker området berättar hemma om de besöksmål de upplevt med skolan och på så sätt snabbt sprider och skapar ett större medvetande och intresse.

De åtgärdsförslag som presenteras är inte rangordnade eller prioriterade i en någon speciell ordning. Många av åtgärdsförslagen bör dock genomföras parallellt eller i en turordning för att få öka chanserna till lyckat utfall. Ett exempel på detta är området kring visningssträckan och Örnans kulturresevat. Det kvittar hur bra värden det finns och skapas i området om det inte är någorlunda lättillgängligt för allmänheten och om informationen inte sprids. Av samma anledning är det relativt ointressant att skapa ökad tillgänglighet till ett besöksmål som inte är ”färdigt” för besökare. Detta kan tvärtom verka kontraproduktivt om det ger ett dåligt resultat.

Åtgärder som syftar till att bevara och förbättra befintliga naturvärden är av extra stor vikt. Detta eftersom att en stor del av attraktionen grundar sig på den allmänna bilden av området som ett av Skånes största vildmarksområde.

6.1 Hänsynszoner /kvalitetszoner

En viktig del i att minska påverkan från landverksamheter med diffusa läckage är att skapa hänsynszoner/kvalitetszoner med tydligt syfte. Dessa zoner syftar inte till att inskränka i markägarens verksamheter utan syftar till att, genom en tydlig handlingsplan för ett område, skapa en situation som både natur och verksamhetsutövare gynnas, en så kallad win-win-situation.

Det kan vara att ett tydligt mål att inom ett område spara lövträd utmed vattendragen och låta dessa växa till sig och bli stora. Följden blir att markägaren inte kan avverka all sin skog och missar därmed en del i intäkter. Detta ska dock sättas i relation till att gran i blöta områden vid storm riskerar att välta över diken, skapa dämningar och därmed ett ökat underhållsbehov i svår terräng. På grund av den blöta och mjuka marken är också avverkningskostnaden av sådan skog kostsam.

Vid allt för stor avverkning växer även buskage upp på kanter och vattendragen växer igen på grund av minskad beskuggning från träden. Detta leder också till ett ökat rensningsbehov som inte fanns före avverkningskostnaden. Den intäkt som avverkade träd utmed vattendrag ger riskerar att vara mindre än den extra kostnad för rensning som avverkningskostnaden riskerar att leda till om inte stora lövträd sparas och gynnas.

Andra typer av hänsynszoner/kvalitetszoner är att exempelvis mål med att anläggningar för enskilda avlopp och andra verksamheter i möjligaste mån bör placeras utanför zonen för att eventuella driftsfel inte ska riskera vattenkvaliteten.

Arbetet med skapande av zoner med tydliga mål är av stor vikt för att minska påverkan från markanvändning och verksamheter på vattenförekomster inom avrinningsområdet.

6.2 Våtmarker

Ett flertal våtmarksförslag finns presenterade i rapporten *Inventering av ytvatten inom Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln*, som också ingår i projektet *Rädda Immeln*. Bland annat föreslås våtmarker efter verksamheter med punktutsläpp som Lönsboda reningsverk och torvbrytningen på Sejle myr. Andra ställen där våtmarker är ett tänkbart alternativ för att minska påverkan på vattenförekomsterna är exempelvis vid de punkter där dagvattenutsläpp från Lönsboda sker. Mindre våtmarker skulle också kunna anläggas efter anläggningar för rening av enskilda avlopp eller som en integrerad del i exempelvis en rotzonsanläggning.

Förutom våtmarkernas kapacitet att bland annat reducera halterna av närings- och humusämnen i vatten skapas det med våtmarker nya attraktiva naturmiljöer. Detta gör att befintliga naturvärden skyddas samtidigt som nya skapas. Dessa nya naturmiljöer lockar exempelvis våtmarksfåglar som i sin tur skapar ett attraktivt besöksmål. Ett exempel på denna kombination av vattenrening och attraktivt naturområde är Magle våtmark i Hässleholm.

6.3 Restaurering myrmarker

Myrmarker där dikningarna inte har lett till någon ökning i skogens produktivitet bör i möjligaste mån restaureras. Läckaget av humus från dikade myrmarker bedöms vara relativt hög, enligt noteringar i fält från rapporten *Inventering av ytvatten inom Ekeshultsåns avrinningsområde till Immeln*. Därför är denna åtgärd högt prioriterad.

Restaurering utförs lämpligen genom att diken i myrarna läggs igen. På detta sätt återskapas en del av myrmarkernas vattenhållande förmåga och med detta minskar utsläppen av humus till nedströms liggande vattenförekomster. Detta är en enkel och kostnadseffektiv åtgärd. Vidare utförs den vid källan, vilket alltid är högt prioriterat. Markanvändning som kan påverkas negativt av en sådan åtgärd är främst lågproduktivt skogsbruk på utdikade myrmarker. Inför igenläggning av diken på myrar är det därför lämpligt att den skog med ekonomiskt värde som finns här slutavverkas.

6.4 Marknadsföring

För att sprida informationen om alla de värden som området har är det viktigt med en fungerande marknadsföring. Den sammanhållande länken för utveckling av turism och näringsliv i området skulle kunna vara ett utvecklande av hemsidan *Skåne Nordost* som samlar de olika sevärdheterna, besöksmålen, möjligheterna till logi, områdets tillgänglighet mm. På denna hemsida bör samtliga nya aktiviteter inom avrinningsområdet läggas in. Ekeshultsprojektet är mångfacetterat och länkar samman flertalet av de värden som finns inom Nordöstra Skåne. Det krävs dock att hemsidan är aktiv och uppdateras regelbundet så den är aktuell.

Andra möjligheter är att införa artikelserier i tidskrifter, göra foldrar till turistbyråer, utskick till hushåll mm.

6.5 Vandringsleder

I området finns idag ett antal vandringsleder som skulle kunna utökas för att göra det lättare att ta sig till och röra sig inom området samtidigt som fler värden blir tillgängliga.

Ett förslag är att anlägga en vandringsled från Breanäs till rastplatsen norr om Hallatorpet, via Örnanäs (se figur 6) på befintliga stigar. Med denna nya led skulle det gå att enkelt vandra runt området via Breanäsleden och Kust-kustleden. Kulturresevatet vid Örnanäs blir på detta sätt också lättillgängligt för vandrare på Skåneleden.

Från Hallatorpet kan en ny led kombineras norrut längs med visningssträckan för att senare via befintliga vägar och stigar gå upp till Lönsboda busstation. På detta sätt blir lederna lättillgängliga via allmänna kommunikationer. Idag nås Skåneleden i området endast av busshållplatsen i Sibbhult.

Från Lönsboda busstation föreslås även en kortare led västerut till Hjertasjön och Svarta bergen. Denna led följer delar av den banvall som finns kvar från den gamla *Grisabanen*. Denna bana var en liten lokal industrijärnväg mellan Lönsboda och Svarta bergen (stenbrott vid Hågghult) åren 1900 till 1934. Sitt namn *Grisabanen* fick den av att det första ångloket som trafikerade denna bana hade en vissla som lät som en gris. Delar av banans sträckning ingår redan idag i en motionsslinga.

Vid Hjertasjön finns förutom badplats även hembygdsmuseum, tjärdal, övernattningsmöjligheter mm. Väster om Hjertasjön finns Svarta bergen där det uppvisas en industrihistoria i form av stenbrott i svart diabas. Vid Svarta bergen finns även konstverk och café.

Åtgärdsförslaget är enkelt och relativt billig att utföra eftersom att det är till största utsträckningen är befintliga stigar och vägar som används. Insatser är därför främst att sätta ut skyltar och att marknadsföra de nya lederna.

6.6 Utökad kollektivtrafik

För att öka tillgängligheten för allmänheten är det önskvärt med fler busshållplatser inom avrinningsområdet. Hållplatser finns idag endast i Sibbhult och vid Lönsboda. Som tidigare nämnts är denna åtgärd i första hand aktuell efter att befintliga och nya värden utvecklats.

6.7 Natur- och kulturbuss

Ett alternativ till utökad kollektivtrafik är skapande av en renodlad natur- och kulturbusslinje som går genom området. Detta koncept finns hos Skånetrafiken (Natur- och Kulturbussen, 2013) och syftar till att komplettera dagens linjeutbud så att natur och kultur ska lättare kunna gå att nå med kollektivtrafik. En sådan buss skulle kunna trafikera under exempelvis semestertider med ett antal hållplatser i området.

6.8 Geocaching

Ett antal punkter kopplade till Geocaching (en form av skattjakt med handburen GPS, se referens i slutet av rapporten) skulle lätt kunna skapas inom avrinningsområdet och marknadsföras på exempelvis Skåne Nordosts hemsida. Geocaching har vuxit snabbt på senare år och är mycket populärt. Många familjer ger sig ut på geocaching på helger som ett spännande sätt

att se nya området och samtidigt kombinera detta med mer traditionell utflykt. Det är enkelt att skapa punkter med ”skatter” och detta är också något som kan uppmuntras på Skåne Nordosts hemsida. Vem som helst kan skapa sina egna ”skatter” inom området som de sedan vill att folk ska kunna söka efter.

Åtgärdsförslaget är relativt enkelt att genomföra och ger stor möjlighet att på ett enkelt sätt marknadsföra värden i området och samtidigt skapa en delaktighet i området.

6.9 Informationstavlor

Ett antal sevärdheter inom avrinningsområdet skulle kunna förses med informationstavlor. Dessa skulle även kunna kopplas till frågesport på nätet där det på informationstavlorna finns inloggningsuppgifter. Detta kombineras exempelvis med den information som kommer att presenteras på visningssträckan.

Info-material skulle t.ex. kunna handla om sjösänkingsföretag. Varför gjordes det, hur gjordes det, hur förändrades växt- och djurlivet, hur påverkades lant- och skogsbruket, fungerar systemen fortfarande?

6.10 Utbildning grundskolor

För grundskolor i området kan ett ”miljöpaket” *Från källa till Immeln* integreras med undervisningen inom flertalet ämnen. Ett inslag i detta paket skulle kunna vara besök på visningssträckan med olika aktiviteter. Utöver detta finns många andra lokaler att besöka som exempelvis hembygdsgården vid Hjertasjön och kulturmiljöreservatet vid Örnans. Paketet skulle kunna omfatta, förutom miljö och naturkunskap, även andra ämnen och då främst historia, kulturmiljö och samhällskunskap. Förutom ren kunskap ger detta en stor möjlighet till bredare deltagande där även barnens familjer kan engageras. Denna åtgärd är en viktig del för att skapa ett engagemang som ger hållbarhet och utveckling av området.

6.11 Utbildning Naturbruksgymnasiet i Osby

Som en del av utbildningen kan elever vid Naturbruksgymnasiet i Osby olika inriktningar (skog, vatten, jakt, fiske, vildmark, äventyr samt park och trädgård) driva olika projekt inom området. Detta kan omfatta projekt inom hållbart vatten- och skogsbruk i anslutning till visningssträckan och Örnans kulturresevat. Här kan elever få praktisera sina teoretiska kunskaper med exempelvis hantering av maskiner i naturmiljöer. Andra exempel på kopplingar till skolan är att elever kan lära sig leda guidade turer och äventyr (presenteras närmre under 6.13) inom ekoturism. Till området behövs även informationstavlor, nya utmärkta leder mm och här kan även tydliga kopplingar göras till skolans utbildningar.

6.12 Forskning

Forskning som anknyter till området kring Ekeshultsån är något som skulle kunna främjas och marknadsföras gentemot exempelvis Kristianstads högskola, Lunds universitet, Lunds Tekniska högskola, Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp och Malmö Högskola. Allt från renodlade studier på ökade färgtal och humusämnen i vattnet till ekonomisk utveckling av bygden och sociotopkartering (analysmetod för att få fram utemiljöers sociala- och kulturella värden) är tänkbare inriktningar på forskning.

6.13 Ekoturism och guideade turer

Området inbjuder med alla sina natur- och kulturområden tillsammans med bland annat fiskevatten goda möjligheter till utvecklande av ekoturism med guideade turer. Turer skulle kunna omfatta historiska vandringar längs med Snapphanestigarna med besök på historiska platser och fornlämningar.

Andra former av guidning skulle kunna vara vildmarkspaket som t.ex. utgår från Breanäs. Här finns även goda möjligheter att bedriva guideade naturturer i de mer ödsliga områdena norr om Lönsboda. Här är bl.a. tystnaden en resurs.

Guideade fisketurer skulle kunna arrangeras i exempelvis Farlängen och Immeln. Vidare kan fisketävlingar locka fler fiskare till området. Pimpeltävlingar genomförs exempelvis på Hjertasjön och skulle kunna marknadsföras bättre.

Som tidigare nämnts kan guideade turer arrangeras på visningssträckan av elever på Naturbruksgymnasiet. Större arrangemang som fiskeguidning och vildmarksveckor skulle kunna bli framtida arbeten för utexaminerade studenter från Naturbruksgymnasiet. På detta vis nyttjas och stärks de befintliga värdena samtidigt som bygden kan skapa arbetsplatser.

Befintliga guider och andra fiskemöjligheter i nordöstra Skåne i närliggande avrinningsområden finns att läsa om på hemsidan till ett annat LEADER-projekt, *Fisketurism i samverkan – Bromölla, Kristianstad, Osby och Östra Göinge*, <http://www.fiskaskanesess.se/>

För att aktiviteterna ska vara hållbara ska de drivas som ekoturism, vilket innebär att pengarna ska stanna kvar i området för att gynna det lokala samt verka för att stärka och skydda befintlig natur och kultur. Utan att skydda de befintliga värdena skapas ingen hållbarhet för verksamheten. Genom att bedriva verksamhet på dessa premisser skapas näringsverksamhet som alla parter i regionen gynnas av. Stor hänsyn är därför ett krav för att kunna bedriva verksamhet och samtidigt stärka och skydda befintliga värden. Vidare hjälper ekoturismen till att skapa nya värden för regionen.

7 Referenser

Artfakta, <http://www.artfakta.se/SpeciesFact.aspx?TaxonId=100131>, 2013

Fisketurism i samverkan – Bromölla, Kristianstad, Osby och östra Göinge, LEADER-projekt, <http://www.fiskaskanesess.se/>, 2013

Geocaching, www.geocaching.se), 2013

Holmén Ulf, skriftligen, Skogsstyrelsen, 2012

Immeln's Fiskevårdsområde, <http://www.immelnfiske.se>, 2013

Länsstyrelsen i Skåne, *Bottenfauna i Skåne län 2010 – Biologisk uppföljning i kalkade och försurade sjöar och vattendrag*, 2011

Länsstyrelsen i Skåne, <http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/osby/>, 2013

Länsstyrelsen i Skåne, Djupkarta Farlängen, (<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/fiske/fritidsfiske/Djupkartor/Farlangen.jpg>), 2012

Länsstyrelsen i Skåne, Djupkarta Hjertasjön, (<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/fiske/fritidsfiske/Djupkartor/Hjartasjon.pdf>), 2012

Länsstyrelsen i Skåne, Djupkarta Immeln, (<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/fiske/fritidsfiske/Djupkartor/Immeln.pdf>), 2012

Natur- och kulturbussen, <http://www.naturochkulturbussen.se>, 2013

Osby turism, www.osbyturism.se, 2013

Persson Stefan, telefonkontakt och mail för att få information om inventering av enskilda avlopp, Osby kommun, 2012

Persson Torvald, telefonkontakt för information om Immeln's fiskevårdsområde, 2012

Skogsstyrelsen, *Skogseko 2/2010*, 2010

Skåneleden, www.skaneleden.se, 2012

Skåne Nordost, <http://www.turism.skanenordost.se>, 2013

Skånetrafiken, www.skanetraffiken.se, 2013

SMHI, Modellen S-HYPE2010, <http://vattenweb.smhi.se/>, 2012

Vatteninformationssystem i Sverige, VISS, <http://www.viss.lst.se/>, 2012